

گزارش

گزارش «جوان» از توجه به فرزند آوری که فقط روی کاغذ توصیه می‌شود

اجرای قانون جوانی جمعیت فقط ۳۰ درصد!

نبود راه بزرگ‌ترین سد مقابل فرزند آوری است

- به نظر می‌رسد مشکل اقتصادی است
- اما منشأ آن در سبک زندگی و نگرش‌های اجتماعی است
- مثلاً اینکه من کجای شهر باید زندگی کنم یا فرزندم چگونه لواز می‌داشته باشد. باید بتوانیم اصلاح نگرش و اصلاح سبک زندگی را به خانواده‌ها آموزش دهیم

- نوزادان ممکن است درگیر بیماری‌های مختلف چون «زردی» شوند و گاه برخی از آنها در بخش مراقبت‌های ویژه نیز بستری خواهند شد. در چنین شرایطی «پدر» که می‌تواند نقش مهمی را ایفا کند اجازه ندارد کنار همسرش بماند و از او و نوزادی که تازه به دنیا آمده است نگهداری کند

چالش

منوعیت دیدار پدر و فرزند در نخستین شب تولد!

روز اولی که نوزاد به دنیا می‌آید، روز عجیب و منحصر به فردی است؛ یک زن، حس مادری را برای اولین بار تجربه می‌کند، نوزادش را در آغوش می‌کشد و همراه با پاره تشش که تازه از راه رسیده است، وارد دنیای جدیدی می‌شود. حس خوشایند و عجیبی دارد. نمی‌تواند آن را به خوبی بر زبان بیاورد. فقط می‌تواند «مادر» شدن را با تمام وجود حس کند اما هیچ توضیحی درباره حس و حالش نمی‌تواند بدهد. یک مرد هم برای اولین بار، حس ناب «پدر» شدن را تجربه می‌کند که قبلاً این حس را نداشته است. این مرد پیش از قبل در قبال زندگی، همسر و فرزندش، احساس مسئولیت می‌کند و می‌خواهد مقتدرانه برای خانواده‌ای که تشکیل داده است مثل یک کوه محکم و قوی باشد و از آنها مراقبت کند، اما شرایط و قوانین بیمارستان به گونه‌ای است که از همان ساعات اولیه به پدر می‌گویند هر چه سریع‌تر بیمارستان را ترک کند. آنها می‌گویند قانون منع ورود پدران به بخش، برای این است که سایر مادران، احساس راحتی نوزادش را دارند، به طور حتم راحت‌بودن سایر مادران در بخش زایمان اهمیت زیادی دارد، اما آیا نمی‌شود بیمارستان‌ها مجهز به فضایی شوند که بعد از به دنیا آمدن هر نوزاد، مادران کنار همسرشان بمانند و این شب شگفت‌انگیز و پرچالش را به صبح برسانند. عمل «زایمان» یکی از سنگین‌ترین جراحی‌ها به ششمار می‌رود و هر خانمی که این جراحی سخت را انجام دهد، از لحاظ روحی و جسمی نیاز به مراقبت ویژه دارد، اما از سوسوی دیگر نوزادان ممکن است درگیر بیماری‌های مختلف چون «زردی» شوند و گاه برخی از آنها در بخش مراقبت‌های ویژه نیز بستری خواهند شد. در چنین شرایطی پدر که می‌تواند نقش مهمی را ایفا کند، اجازه ندارد کنار همسرش بماند و از او و نوزادی که تازه به دنیا آمده است، نگهداری کند. او باید بیرون از بخش بماند و در حالی که داخل خودرو یا محوطه بیرون از بیمارستان، دلپره همسر و نوزادش را دارد، با تلفن همراه جویای حال آنها شود. اگر به بیمارستان‌های شهر مراجعه کنید و از آنها بپرسید که آیا بعد از متولد شدن نوزاد، پدر اجازه ماندن در بیمارستان را دارد یا نه؟ تعدادی از آنها به شما خواهند گفت که اگر اتاق خصوصی بگیرد، بله و در غیر این صورت نه. اما اگر چند بیمارستان و چند اتاق خصوصی وجود دارد که نوزادان و نوپدران از آن استفاده کنند؟ اصلاً چرا در ازای گرفتن پول بیشتر اجازه حضور پدر را می‌دهند؟ آقای سربانی که به تازگی صاحب دختر شده است، در این رابطه به «جوان» می‌گوید: «لحظه اول که مادر به همسر و حمایت‌های او نیاز دارد، بیمارستان شرایطی که پدر در کنارش باشد، فراهم نخواهد کرد. مادر نیاز دارد که بعد از یک جراحی سنگین در کنار همسر خود احساس امنیت کند و وقتی می‌خواهد به نوزاد شیر دهد یا پانسمانش را عوض کند، همسرش به او کمک کند. فراهم کردن زمینه این کار اصلاً سخت نیست، اما نمی‌دانم چرا مسئولان بیمارستان توجهی به این موضوع ندارند.» او ادامه می‌دهد: «نه تنها از حضور پدر در بیمارستان ممانعت می‌شود بلکه در برخی بیمارستان‌ها، کادر درمانی که برای زایمان استفاده می‌شود هم آموزش کافی ندیده‌اند. وقتی نوزاد زردی می‌گیرد، بی‌توجه به حال و احوالات مادر به او می‌گویند اگر زردی او بالا برود، باید خون او را عوض کنید و دلپره به جان او می‌اندازند. متأسفانه در حالی که مادر خودش استرس‌های زیادی بابت نوزاد تازه متولدشده‌اش دارد، برخی پرسنل درمان بخش زایمان هم به استتس او اضافه می‌کنند.» آقای سربانی با اشاره به اینکه کادر درمان در بخش زایمان باید شرایط و روحیات مادرانی را که به تازگی صاحب فرزند شده‌اند، درک کنند، می‌گوید: «اینکه گفته می‌شود طبق قانون، پدر نباید در بخش حضور داشته باشد را حتی اگر قبول کنیم، قوانین دیگری هم در بیمارستان وجود دارد اما کمتر به آن توجه می‌شود. مثلاً پرستاران هنگام استراحت مادر و فرزند با صدای بلند یا یکدیگر صحبت می‌کنند و به قدری سروصدا دارند که نوزادان در بخش از استتس او خواب بیدار می‌شوند و شروع به گریه می‌کنند. آنها بی‌توجه به قانون سکوت در بخش‌های بیمارستان تأکید بر خروج پدر از بیمارستان می‌کنند.»

مبنی بر حمایت حاکمیت از خانواده و فرزندآوری به جامعه ابلاغ شود، به عقیده من، خانواده ایرانی یک خانواده بسیار هوشمند است و طی چهار سال اجرای قانون جوانی جمعیت، رفتار نظام برنامهریزی و مدیریت کشور را رصد خواهد کرد و میزان اهتمام مدیریت بر این قانون را درک می‌کند. اگر این اهتمام را در نظام مدیریت ببیند، الگوی فرزندآوری در جامعه تغییر خواهد کرد، در غیر این صورت اثربخشی قانون کم خواهد شد.»

رود سازمان بازرسی به کارشکنی برخی نهادها
قاسمی با اشاره به اینکه کلیت قانون دورویکرد «اقتصادی» و «فرهنگی» داشته است، می‌گوید: «عمده قانون در رابطه با مسائل اقتصادی و در واقع اعطای امتیازاتی برای فرزندآوری خانواده‌هاست. اسم آن را نمی‌شود مشوق گذاشت، چراکه بسیاری از امتیازات قانون اثر تشویق‌کننده ندارد و تنها به شکل امتیازی است که خانواده‌هایی را که خوششان تصمیم به فرزندآوری دارند، ترغیب خواهد کرد فرزندآوری داشته باشند و در اینکه خانواده‌هایی را که تمایل به فرزند ندارند، متمایل به فرزندآوری کند، اثری نخواهد داشت.» او درباره نحوه اجرای این قانون می‌گوید: «برخی نهادها به درستی کارشان را انجام می‌دهند اما اطلاع داریم بخش عمده‌ای با لطایف‌الجیل و کارشکنی، ذائقه خانواده‌ها را در این زمینه تلخ می‌کنند، البته سازمان بازرسی به طور جد در حال ورود است.»

عضو قرارگاه جمعیت وزارت کشور اظهار می‌دارد: «هرچند موانع اقتصادی جدی در مسیر زندگی خانواده‌ها و زوجین قرار دارد، اما بر اساس مطالعات و پیمایش‌های کیفی ماز سطح جامعه بسیاری از مشکلات اقتصادی چطور لوازمی داشته باشند، بنابراین اگر ما مشکلات اقتصادی نیست بلکه ریشه فرهنگی دارد. در واقع به نظر می‌رسد مشکل اقتصادی است اما منشأ آن در سبک زندگی، فرهنگ و نگرش‌های اجتماعی است، مثلاً اینکه من کجای شهر باید زندگی کنم یا اینکه فرزند من چطور لوازمی داشته باشد، بنابراین اگر ما بتوانیم اصلاح نگرش و اصلاح سبک زندگی را به خانواده‌ها آموزش دهیم، می‌تواند بسیاری از هزینه‌های مازاد را کنترل کند.» او در پاسخ به این سؤال که آیا اصلاح نگرش و سبک زندگی، تکلیف حاکمیت و مدیریت کشور را در تأمین نیازهای خانواده‌ها ساقط می‌کند، می‌گوید: «حتماً اینطور نیست. به عقیده من بهتر است به جای دادن امتیازات متعدد، خرد خرد و اندک‌اندک، یک یا دو امتیاز قابل توجه و محسوس به خانواده‌ها داده می‌شود تا بخش زیادی از مشکلات آنها را حل کند.»

قاسمی اظهار می‌دارد: «باید یک بستتر حداقلی از نیازهای تفریحی و آموزشی فرزند تأمین شود و این تکلیف حاکمیت است، اما استاندارد یک تفریح و آموزش هم باید مشخص باشد. گاهی برخی تفریحات وجود دارد که خانواده می‌تواند آن را هزینه کم، مدیریت کند، نه اینکه با تعریف اشتباه از تفریح استاندارد، ماهانه چندین میلیون تومان برای تفریح فرزندش در نظر بگیرد، بنابراین منشأ نوع نگرش و تعریف ما از تفریح مناسب هم مهم است. اینها نکاتی است که در قانون جوانی جمعیت هم آمده است، منتها اگر به خوبی اجرا نمی‌شود، باید آن را ما و رسانه‌ها مطالبه کنیم تا به بهترین شکل ممکن اجرا شود.»

اجرای مفاد قانون با مشقت و پیچیدگی!
بارها در رسانه‌ها درباره مشوق‌های فرزندآوری صحبت شده و افرادی را به این فکر واداشته که صاحب فرزند یا فرزندانی شوند، اما برخی از این مشوق‌ها انطور که باید و شاید در اختیار خانواده‌ها قرار نگرفته است. در حال حاضر اگر درباره مشوق‌های فرزندآوری در اینترنت جست‌وجو کنید، به جز تسهیلات چندده میلیون تومانی بانک با تنفس شش ماهه و مرخصی زایمان که از شش ماه به ۹ ماه افزایش یافته است، مشوق دیگری را که به درستی اجرا شده باشد، پیدا نخواهید کرد، بنابراین به صراحت می‌توان چنین برداشتی داشت که قانون جوانی جمعیت انطور که باید کارایی لازم را نداشته است. صالح قاسمی، پژوهشگر حوزه جمعیت و عضو قرارگاه جمعیت وزارت کشور در این رابطه به «جوان» می‌گوید: «قانون جوانی جمعیت، قانون قابل دفاعی است و به عنوان قدم اول اجرای سیاست‌های کلی جمعیت، وضع این قانون قدم مؤثر و مفیدی بوده است، اما مشکلاتی به لحاظ شکلی و محتوایی دارد که باید برطرف شود.» او اظهار می‌دارد: «بر اساس اعلام سازمان بازرسی کل کشور در حال حاضر و در بهترین حالت، حدود ۳۰ درصد از قانون جوانی جمعیت اجرا می‌شود،

- پژوهشگر حوزه جمعیت و عضو قرارگاه جمعیت وزارت کشور:
- پراساس اعلام سازمان بازرسی کل کشور در حال حاضر و در بهترین حالت، حدود ۳۰ درصد از قانون جوانی جمعیت اجرا می‌شود ضمن اینکه همین هم اجرای روان و تسهیل‌شده‌ای نیست و همین ۳۰ درصد از مفاد قانون هم با مشقت و در واقع با پیچیدگی انجام می‌شود که جامعه هدف را با مشکلات عدیده‌ای مواجه کرده است.»

ضمن اینکه همین هم اجرای روان و تسهیل‌شده‌ای نیست و همین ۳۰ درصد از مفاد قانون هم با مشقت و در واقع با پیچیدگی انجام می‌شود که جامعه هدف را با مشکلات عدیده‌ای مواجه کرده است.» این پژوهشگر حوزه جمعیت با بیان اینکه باید تحولی مهم در اجرای قانون جوانی جمعیت ایجاد شود، می‌گوید: «حدود ۱/۵ سال از زمان اجرای این قانون می‌گذرد، امیدواریم طی دو سال آینده به بیش از ۶۰ درصد اجرا برسد که در آن صورت فکر می‌کنم آن پیام کلی قانون

مگر می‌شود کسی از پدر یا مادر شدن خوش نیاید و اصلاً نخواهد که صاحب فرزند شود. مگر می‌شود کسی که طعم شیرین پدر یا مادر شدن را چشیده باشد، دلش نخواهد باز هم این حس شیرین را تجربه کند، اما وقتی در شرایط امروز جامعه، فرزندآوری سخت شده باشد یا شاید هم از سوی پدران و مادران سخت گرفته شود، کمتر کسی حاضر است فرزند دوم یا سوم را به دنیا بیاورد، اما اصلی‌ترین مشکلات خانواده‌ها برای داشتن فرزند دوم یا سوم چیست؟
خاتم شریفی که یک پسر پنج ساله دارد، در این رابطه می‌گوید: «من عاشق بچه‌ها هستم. همین حالا هم خدا را شکر می‌کنم که فرزندم سالم به ما داده است و دلم برای وقت گذراندن با او پر می‌کشد. واقعاً دوست داشتم فرزندان دیگری هم داشته باشم اما وقتی همسرم در این پنج سال، بی‌وقفه کار کرده و صبح تا شب زحمت کشیده تا خرج زندگی‌مان بچرخد و پسر کم و کسری نداشته باشد، چطور می‌توانم فرزند دیگری داشته باشم؟ او ادامه می‌دهد: «چاز خانه‌ها به شدت گران شده است و ما مجبور شدیم از تهران به پردیس اسباب‌کشی کنیم تا اجاره‌های کم‌تر و اجاره‌های برابریم. امسال ما کرائی اجاره‌ها به پردیس هم رسیده است. دیگر همسر یک شیفیت در ادارشان کار می‌کند و قبل و بعد از آن هم در تاکسی اینترنتی ثبت‌نام کرده و مسافر کشی می‌کند. بدتر اینکه وقتی ساعت ۱۰ شب، خسته و بدون انرژی از سر کار به خانه می‌آید، دیگر حوصله‌ای برای وقت‌گذرانی با پسرمان ندارد، لذا تصور کنید بخواهیم فرزند دیگری را به دنیا بیاوریم. آن وقت دیگر بعدی می‌دانم که اصلاً بچه‌ها می‌توانند پدرشان را ببینند.» این خاتم جوان مهم‌ترین مانع فرزندآوری را نشان می‌دهد: «خانم می‌داند و معتقد است سال به سال تمديد اجاره‌خانه باعث می‌شود خیلی‌ها کوب فرزند دوم و سوم را بزنند. بدتر اینکه گاهی صاحب‌خانه‌ها به کسانی که دو یا سه بچه کوچک دارند، اصلاً اجازه‌اجاره نمی‌دهند!»
آقای شفاغی روایت دیگری را برای درخواستن فرزند دوم بیان می‌کند: «وقتی با همسر تصمیم گرفتیم صاحب فرزند شویم، همه تلاش‌مان را کردیم که از تجمل‌دور شویم و مهمی‌ها و جشن‌های گران‌قیمتی نداشته باشیم اما هزینه‌های زندگی‌مان به شدت بالا رفت. خرید پوشاک و شیرخشک، لباس‌هایی که هر ماه برای نوزادها می‌کشیم و باید لباس‌های دیگری می‌خریدیم، باعث شد هیچ پولی برای مان باقی نماند تا پس‌انداز کنیم. حالا هم فرزندمان پنج ساله شده و برای تفریح و کلاس‌های آموزشی‌اش باید هزینه‌های زیادی را بپردازیم. به طور حتم اگر مسئولان دولتی فکری برای هزینه‌های کودکان از جمله تفریح و آموزش می‌کردند و خانواده‌ها از بابت راه فرزندشان خیال‌شان راحت می‌شد، کمتر کسی بود که به فرزندآوری «نه» بگوید.»

قانونی که به ضد خودش تبدیل شد
قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت در آبان سال ۱۴۰۰ از سوی نمایندگان مجلس تصویب شد، به این امید که وضعیت شاخص‌های جمعیتی کشور را افزایش دهد، اما به نظر می‌رسد این قانون روی کاغذ مانده است و اجرای آن موانع بسیار زیادی دارد. بدتر اینکه به عقیده برخی پژوهشگران حوزه جمعیت، اجرای بد قانون جوانی جمعیت، آن را به قانونی ضد خودش تبدیل کرده است.
قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت ۷۲ ماده و تبصره دارد که از جمله مهم‌ترین موارد آن می‌توان به مرخصی‌هایی که برای پدر و مادر در نظر گرفته شده است، اشاره کرد؛ برای مادر ۹ ماه و برای پدر سه هفته، تسهیلات ودیعه مسکن برای خانواده‌های دارای فرزند، دانشجویان متأهل، اعطای ۲۰۰ متر زمین پس از تولد سومین فرزند که بعد از آبان ۱۴۰۰ به دنیا آمده باشد، خودروی ایرانی به قیمت کارخانه پس از تولد دومین فرزند و همچنین تسهیلات ویژه بانکی. اما آیا تمام این موارد به راحتی در اختیار خانواده‌ها قرار گرفته است؟
فاطمه محمدیگی، رئیس فراکسیون جمعیت و حمایت از خانواده گفته که باید دبیرخانه ستاد ملی جمعیت هر چه سریع‌تر گزارش شش‌ماهه منتهی به شهریور را به مجلس شورای اسلامی ارائه دهد تا مجلس از جایگاه نظارتی با تحلیل آمار بتواند موضوعات را پیگیری کند و تصمیماتی را برای درست‌اجرا شدن قانون جوانی جمعیت و خانواده بگیرد. به گفته او، دور کاری مادران شاغل در قانون جوانی جمعیت و خانواده آمده است، اما گزارش‌هایی که از دستگاه‌های اجرایی به دست نمایندگان مجلس رسیده، حاکی است این بند قانون به درستی اجرا نمی‌شود و دستگاه‌های کمی اهتمام به اجرای آن دارند.
محمدیگی اظهار داشته است: «ستاد ملی جمعیت باید بر اجرای موضوعات قانون جوانی جمعیت در حوزه جمعیت، در راستای فرزندآوری، ترویج سبک زندگی ایرانی-اسلامی، استحکام خانواده، دوری از طلاق و کاهش آسیب‌های اجتماعی نظارت بیشتر و جدی‌تری داشته باشد.»

